

Funkcje parlamentu

Ustrojodawcza

Funkcja ustrojodawcza parlamentu to prawo do zmiany ustroju politycznego, społecznego i gospodarczego poprzez zmianę konstytucji.

Procedura zmiany konstytucji:

- Projekt ustawy o zmianie konstytucji może wnieść co najmniej 1/5 posłów, senat lub prezydent.
- Zmiana następuje, gdy ustawa zostaje uchwalona w jednakowym brzmieniu przez sejm i senat.
- Sejm podejmuje decyzję większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy posłów, a senat większością bezwzględną w obecności co najmniej połowy senatorów.
- Jeśli zmiana konstytucji dotyczy rozdziałów I, II lub XII, to 1/5 posłów, senat lub prezydent mogą zażądać przeprowadzenia referendum zatwierdzającego.
- Po zakończeniu tych procedur ustawa trafia do podpisu do prezydenta.

Ustawodawcza

Funkcja ustawodawcza parlamentu polega na tworzeniu aktów prawnych rangi ustawowej. Parlament jest najważniejszym organem prawotwórczym w państwie, co wynika z systemu trójpodziału władz. Ustawy mogą regulować wszystkie sprawy w państwie. Etapy prac nad ustawą (zob. 73).

W wypadku ustawy budżetowej:

- Rada Ministrów posiada wyłączność inicjatywy ustawodawczej;
- senat nie ma możliwości odrzucenia ustawy budżetowej;
- prezydent nie dysponuje prawem weta.

Kreacyjna

Funkcja kreacyjna przejawia się wyborem innych organów państwowych.

Sejm:

- powołuje lub odwołuje Radę Ministrów;
- wybiera sędziów Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu;
- powołuje na wniosek prezydenta prezesa Narodowego Banku Polskiego.

Sejm wspólnie z senatem powołują:

- członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (2 członków sejm, 1 członka senat);
- członków Krajowej Rady Sądownictwa (4 – sejm, 2 – senat);
- członków Rady Polityki Pieniężnej (po 3 członków sejm i senat);
- prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

Kontrolna

Funkcja kontrolna przysługuje tylko sejmowi, który ma prawo kontrolować rząd i inne organy państwa. Instrumenty kontroli:

- **Absolutorium** to zatwierdzenie działalności finansowej rządu. Jego udzielenie oznacza, że rząd nie naruszył ustawy budżetowej. Nieudzielenie absolutorium jest równoznaczne ze stwierdzeniem, że rząd naruszył ustawę budżetową. Może się to zakończyć dymisją rządu lub pociągnięciem ministrów do odpowiedzialności konstytucyjnej.
- **Zapytania i interpelacje** stanowią sposób zwracania się posłów do członków rządu z prośbą o udzielenie informacji. Mają one formę pisemną i mogą dotyczyć spraw o charakterze jednostkowym (zapytania) lub zasadniczym (interpelacje). Posłowie mogą także zadawać pytania w sprawach bieżących. Adresaci zapytań i interpelacji mają obowiązek udzielenia informacji.
- **Komisje śledcze** są powoływane przez sejm, aby wyjaśnić jakąś sprawę. Mają prawo przesłuchiwania osób przed nie wezwanych na zasadach określonych w kodeksie karnym.
- **Pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej** to prawo do stawiania przed Trybunałem Stanu najwyższych urzędników państwowych w wypadku naruszenia przez nich konstytucji lub ustaw.
- **Wotum zaufania** to uchwała sejmu wyrażająca poparcie dla polityki rządu.
- **Wotum nieufności** to uchwała sejmu wyrażająca brak poparcia dla polityki rządu lub ministra. Jest ono uchwalone większością ustawowej liczby posłów (231). W wypadku wotum nieufności dla rządu wiąże się ono z wyborem nowego premiera (konstruktywne wotum nieufności).

Współtworzenie kierunków polityki państwa

Współtworzenie kierunków polityki państwa polega na podejmowaniu decyzji w niektórych dziedzinach polityki wewnętrznej i międzynarodowej.

- Sejm podejmuje uchwałę o stanie wojennym w wypadku napaści lub gdy wymagają tego podpisane umowy (np. sojusze wojskowe).
- Sejm i senat wyrażają zgodę na ratyfikowanie umów międzynarodowych dotyczących pokoju, sojuszy wojskowych, członkostwa w organizacjach międzynarodowych, wolności i praw obywatelskich.
- Sejm ma prawo zarządzić referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa.
- Senat sprawuje opiekę nad Polakami i Polonią za granicą.